

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи Проця Василя Ігоровича на тему «Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Тема дисертаційної роботи була затверджена Вченою радою СНУ імені Лесі Українки, протокол № 17 від 29 листопада 2017 р.

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт.

Протягом останніх років децентралізація бюджетної системи стала ключовим чинником раціонального розподілу та використання бюджетних ресурсів для підвищення ефективності надання суспільних благ та послуг на регіональному та місцевому рівнях та ліквідації асиметричності розподілу ресурсів між різними регіонами. В Україні даний процес відбувається в умовах фінансово-економічної нестабільності та високого рівня корупції у всіх сферах суспільного життя. Фінансова децентралізація визначається в рамках фінансової політики держави. Вона виражає процес розподілу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності за їх мобілізацію та використання між центральним і місцевими органами влади й управління.

В умовах децентралізації органи місцевого самоврядування, маючи фінансову самостійність, з одного боку, отримують більше стимулів до збільшення доходів у межах своїх повноважень, однак не можуть повною мірою впливати на формування фінансових ресурсів.

Дисертаційне дослідження виконувалося відповідно до плану науково-дослідної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки. Зокрема, під час виконання держбюджетних тем: «Безпека сталого

розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (державний реєстраційний номер 0120U102632), «Управління соціоекологічно-економічною безпекою», номер державної реєстрації 0117U002302, «Територіальні фінансові ресурси західного прикордонного регіону України в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0113U11002222).

2. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна.

У дисертаційному дослідженні розкрито сутність фінансового забезпечення місцевого самоврядування та визначено пропозиції стосовно вдосконалення механізму підвищення фінансової спроможності територіальних громад, зокрема:

– удосконалено термінологічний апарат через уточнення поняття «фінансове забезпечення місцевого самоврядування», під яким слід розуміти сукупність постійних, системних економічних взаємовідносин органів місцевого самоврядування з іншими суб'єктами економіки щодо формування фінансових ресурсів за рахунок методів, джерел, форм, інструментів, принципів, що законодавчо закріплені, а також ефективне використання сформованих ресурсів для надання соціальних послуг й задоволення інтересів населення, виконання власних та делегованих повноважень, забезпечення соціально-економічного розвитку території;

– доповнено перелік принципів діяльності місцевого самоврядування такими, як: взаємодія органів місцевого самоврядування з трудовими колективами, громадськими організаціями і рухами; самофінансування і самозабезпечення; оптимальної децентралізації; реальної керованості територією; обов'язковості та звітності щодо рішень органів місцевого самоврядування;

– удосконалено методику комплексної оцінки фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, яка на відміну від загальноприйнятих,

включає дослідження чинників, що впливають на систему фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, аналіз фінансової бази та стійкості місцевих бюджетів, оцінку рівня фінансової спроможності органів місцевого самоврядування та рівня фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування;

- уточнено перелік основних складових системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування, а саме: об'єкти та суб'єкти, принципи та функції, фінансові інститути; фінансові інструменти, як способи формування доходів і здійснення видатків (муніципальні цінні папери, кредити, державні соціальні стандарти, нормативи видатків, коригуючі коефіцієнти, трансферти та ін.); нормативно-правове забезпечення, що врегульовує діяльність органів місцевого самоврядування, центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також особливості залучення коштів приватного сектора та громадян.

- встановлено кореляційно-регресійні взаємозв'язки впливу факторів доходів місцевих бюджетів на загальний обсяг доходів місцевих бюджетів Волинської області. Запропоновано для побудови моделі значущості факторів доходів місцевих бюджетів Волинської області за період 2006-2020 рр. використовувати метод головних компонент, що дало змогу сформувати ієрархію значущості факторів доходів місцевих бюджетів;

- розширено структуру інструментів системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування за рахунок включення до неї муніципальних позик, державних соціальних гарантій, нормативів фінансового забезпечення, коригуючих коефіцієнтів, трансфертів;

- дістала подальшого розвитку система методів та інструментів впливу на фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування через удосконалення механізму розмежування загальнодержавних податків.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Усі наукові результати, викладені у дисертації, є результатом особистих напрацювань. Теоретичною основою дослідження є фундаментальні положення світової економічної думки та наукові публікації зарубіжних і вітчизняних учених із проблем функціонування суспільних фінансів і забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Наукові результати достовірні, достатньо обґрунтовані та базуються на нормативно-правовій базі України та звітних даних Міністерства фінансів України, УДКС України у Волинській області, Департаменту фінансів Волинської державної адміністрації; інформаційних матеріалах Державного комітету статистики України, Комітету статистики Європейського Союзу, міжнародних фінансових організацій; монографічних виданнях та статтях вітчизняних і зарубіжних науковців.

4. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи.

У дисертаційній роботі поглиблено теоретичні основи сутності фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, проведено комплексну оцінку та обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення інструментів механізму фінансового забезпечення. Визначено сутність системи та механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, доповнено перелік принципів діяльності місцевого самоврядування такими як: самофінансування і самозабезпечення; оптимальна децентралізація; реальна керованість територією; взаємодія органів місцевого самоврядування з трудовими колективами, громадськими організаціями і рухами; обов'язковість та звітності рішень органів місцевого самоврядування, прийнятих у рамках закону. Встановлено, що процес децентралізації влади включає три вектори, а саме: інституційно-організаційний вектор; інфраструктурний вектор; фінансовий вектор.

Проведений аналіз фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування показав, що, протягом 2014-2019 рр. відбулися позитивні

зміни у структурі доходів місцевих бюджетів. Однак, незважаючи на позитивну динаміку показників фінансової децентралізації, органи місцевого самоврядування в основному виконують повноваження, які делегують їм органи державної влади. Проведено розрахунок інтегрального показника стійкості місцевих бюджетів. Досліджено, що існуюча система горизонтального фінансового вирівнювання не стимулює до розширення податкової бази місцевих бюджетів і не здійснює вирівнювання видаткових потреб населення однотипних територій. Виявлено проблеми фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування та окреслено шляхи їх вирішення із застосуванням зарубіжного досвіду.

5. Використання результатів роботи.

Пропозиції та ключові положення дисертаційної роботи пройшли апробацію та прийняті до впровадження в діяльності: Департаментом бюджету та фінансів Луцької міської ради, Берестечківської міської територіальної громади, Департаментом фінансів Волинської ОДА, та в навчальному процесі ВНУ імені Лесі Українки при підготовці лекційних та практичних занять з дисциплін: «Фінанси», «Бюджетна система», «Публічні фінанси», «Місцеві фінанси», «Бюджетний процес на місцевому рівні».

6. Оцінка мови та стилю дисертації.

Текст дисертації викладено українською мовою, логічно та послідовно. Застосована у роботі наукова термінологія є загальновизнаною. Стиль викладення результатів досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій чіткий і зрозумілий.

7. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 210 сторінок, основний зміст роботи викладено на 184 сторінках. Дисертація містить 44 таблиці, 23 рисунки, 19 додатків, список використаних джерел із 217 найменувань на 25 сторінках. Дисертацію оформлено відповідно до

вимог, передбачених Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

8. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Дисертаційна робота Проця Василя Ігоровича на тему «Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації» є цілісною, логічною, завершеною науковою працею, в якій автор, спираючись на особисті дослідження, запропонував вирішення важливої наукової проблеми – обґрунтування теоретичних основ та вдосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

Дисертація підготовлена на актуальну тему, а її результати характеризуються науковою новизною і є достатньо обґрунтованими та достовірними. Зміст даного дослідження забезпечується предметною областю та повністю відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису та виконано здобувачем особисто.

Подана на рецензування дисертаційна робота Проця Василя Ігоровича за структурою, змістом, обсягом, науковою новизною та оформленням відповідає вимогам п. 9, 10, 11, 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

9. Зауваження та рекомендації.

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Проць В.І, слід відзначити деякі зауваження та дискусійні положення:

– на п.1.1 визначено, що інститут місцевого самоврядування формують такі елементи: формальні норми права (нормативно-правові акти, які визначають діяльність органів місцевого самоврядування, їхні функції, права та повноваження); неформальні норми (добровільні норми поведінки

суб'єктів місцевого самоврядування, які створюють моделі їх поведінки). Водночас, в роботі автором враховано лише формальні норми.

– п. 3.2 слід доповнити пропозиціями щодо можливостей використання досвіду країн ЄС для удосконалення системи фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування за такими позиціями: інструменти збільшення дохідної бази місцевих бюджетів; підвищення ефективності та результативності використання коштів; удосконалення системи фінансового вирівнювання.

– у п. 1.2 не чітко висловлена позиція автора щодо розмежування понять «фінансове забезпечення» та «фінансові ресурси»; «механізм фінансового забезпечення» та «система фінансового забезпечення».

– У п. 3.3 запропоновано змінити систему розмежування податку на доходи фізичних осіб між державним та місцевими бюджетами таким чином: 65 % – для міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад та м. Києва, 15 % – до обласного бюджету та 20 % - до Державного бюджету, однак слід докладніше обґрунтувати запропоновані зміни.

– пропозиції автора, щодо удосконалення інструментів фінансового забезпечення (п.3.3) потребують більш детальної конкретизації.

– у якості рекомендації слід зауважити про необхідність проведення разом з оцінкою фінансового забезпечення, аналізу чинників, що вплинули на рівень фінансового забезпечення. Крім того, доцільно встановити межі рівня фінансового забезпечення, оскільки більшість територіальних громад отримують базову дотацію.

Здобувачем було враховано більшість основних рекомендацій, наданих рецензентами у процесі попередніх обговорень роботи. Разом з тим, висловлені зауваження щодо окремих положень дисертаційної роботи не применшують теоретичної і практичної значимості та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

11. Кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації.

Результати дисертації опубліковано в повному обсязі. Основні положення дисертаційного дослідження В.І. Проця, опубліковані в 19 наукових працях, в т. ч. у 7 фахових наукових виданнях України з них: 1 статей – в журналах, що входять до наукометричних баз даних (1 – в *Web of Science*); 1 стаття – в зарубіжному виданні, та 11 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Серед них: «Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання фінансової системи» (м. Київ, 2015); «Актуальні питання економічних наук» (м. Запоріжжя, 2015); «Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України» (м. Луцьк, 2012); «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (м. Луцьк, 2014; 2015); «Треті всеукраїнські наукові читання пам'яті С.І. Юрія» (м. Тернопіль, 2017 р.); «Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика» (м. Луцьк, 2018); «Модернізація публічних фінансів: стан та виклики сьогодення» (м. Київ, 2018); «Сучасні проблеми економіки та фінансів» (м. Київ, 2018); «Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти» (м. Миколаїв, 2018); «The 6 th International scientific and practical conference “Science, society, education: topical issues and development prospects” (Kharkiv, 2020).

12. Результати перевірки роботи на академічний плагіат.

У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Перевірка проводилась сертифікованою програмою Unicheck.

Результати дисертаційного дослідження апробовано на засіданні фахового семінару №1 від 07.07.2021 р.

За результатами засідання фахового семінару ухвалено рішення затвердити позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації до захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційної роботи Проця Василя Ігоровича на тему «Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації» на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Дисертаційна робота рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри
міжнародних економічних відносин
та управління проєктами
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Андрій БОЯР

Доцент кафедри обліку і оподаткування,
кандидат економічних наук, доцент
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Тетяна ШМАТКОВСЬКА

